

2. světová válka

1) Rok 1939 - Evropa před válkou

Celý rok 1939 směřuje Evropa směrem k válce - viz následující kroky:

- **15. března 1939 - obsazení Čech a Moravy Německem.**
- březen 1939 (23.3.) - **Německo obsadilo Klaipėdu** (německy Memel, Litva). Tento přístav ztratili Němci po 1SV a nyní donutili Litvu, aby jim ho postoupila.
- březen 1939 - Německo donutilo ostrým nátlakem Rumunsko k podpisu obchodní smlouvy, kterou si zajistilo přísun rumunské ropy.
- březen 1939 (31.3.) - **VB + F vydaly záruky pro Polsko.** Záruky vyhlásil Neville Chamberlain. Tyto záruky se ovšem vztahovaly na nezávislost Polska, nikoli na jeho územní celistvost. VB a F dále vedly jednání se SSSR, která však nevedla k cíli (mj. proto, že Polsko nechtělo dát souhlas k průchodu Rudé armády přes svoje území).
- duben 1939 (1.4.) - konec občanské války ve Španělsku, vítězí Franco.
- duben 1939 (7.4.) - **Itálie obsazuje Albánii.** Král Zogu I. utekl do Řecka.
- Formálně byla Albánie spojena s Itálií personální uníí - italský král Viktor Emanuel III. se stal zároveň i albánským králem.
- duben 1939 (28.4.) - Německo vypovědělo pakt o neútočení s Polskem (byl uzavřen v roce 1934).
- duben 1939 - VB zavedla všeobecnou brannou povinnost.
- květen 1939 (22.5.) - **Ocelový pakt.** Vojenský pakt Itálie a Německa, útočné zaměření. Posílení spolupráce Německa a Itálie.
- Z hlediska Německa byl tento krok diplomatickou podporou na připravovanou válku s Polskem. Již v roce 1936 Německo uzavřelo smlouvu s Itálií (vzniká osa Berlín-Řím) a Pakt proti Kominterně (namířený proti SSSR) s Japonskem, 1937 přistoupila Itálie. V roce 1940 pak Německo, Itálie a Japonsko uzavřely Pakt tří, namířený proti Velké Británii a nepřímo i proti USA. Těmito smlouvami vzniká Osa Berlín-Řím-Tokio. Viz též jinde (Německo, Japonsko před 2 SV).
- **Nyní je na řadě Polsko → Hitler zvyšuje nátlak.** Německo požaduje Gdaňsk, žádá plebiscit v Polském koridoru + má další požadavky. Polsko jednání odmítlo.
- **Gdaňsk** (německy Danzig) - svobodný přístav, spravovaný Společností národů, na jehož správě se ovšem významně podílelo i Polsko. Polsko kontrolovalo zahraniční a obchodní politiku Gdaňsku a na poloostrově Westerplatte mělo vybudován tranzitní vojenský sklad. **Polský koridor** bylo polské území, oddělující v letech 1919-1939 Východní Prusko od zbytku Německa. Koridor měl šířku 30-90 kilometrů. Dále Německo žádalo na Polsku například „vstřícnější poměr k německým soukmenovcům“.
- **23. 8. 1939 - pakt Molotov-Ribbentrop** (též pakt Hitler-Stalin). Oficiálně se tato smlouva nazývala „Pakt o neútočení“. Stalin se obával, že VB a F se chtějí dohodnout s Německem a obrátit jeho agresi proti SSSR. Proto se dohodl s Německem on. V květnu 1939 vyhodil ministra zahraničí Litvinova (vstřícný krok vůči Německu - Maxim Maximovič Litvinov, vlastním jménem Meir Wallach, byl židovského původu) a nahradil ho Molotovem. Samotný pakt pak podepsali ministři zahraničí Německa (Joachim von Ribbentrop) a SSSR (Vjačeslav Molotov) v Moskvě. Pakt měl tři části:
  - **1) Oficiální část** - dvě ustanovení: a) **neútočení** - SSSR a Německo se navzájem nenapadnou a b) **neutralita** - pokud jedna ze stran bude s někým válčit, druhá strana zachová neutralitu.

- **2) Hospodářské dohody** - oboustranně výhodná obchodní spolupráce. Německo dováželo ze SSSR strategické suroviny a vyváželo do něj např. zbraně z bývalého Československa.
- **3) Tajný protokol** - nejdůležitější část smlouvy. N a SSSR si rozdělili sféry vlivu v Evropě. Němci získali do sféry svého vlivu západní část Polska (západně od říční linie Narew-Visla-San) a Litvu, Sověti si činili nárok na Finsko, Lotyšsko a Estonsko, východní Polsko a Besarábii.
- Po porážce Polska byla tato smlouva ještě upravena. 28. 9. 1939 podepsalo N a SSSR smlouvu o hranicích a přátelství, kterou opět podepsali Molotov a Ribbentrop. Podle tajného dodatku této smlouvy přešla Litva do sféry vlivu SSSR.
- Reakce VB a F na pakt Molotov - Ribbentrop: 25. 8. 1939 podepsala VB s Polskem smlouvu o vzájemné pomoci: pokud bude Polsko napadeno, VB mu pomůže. Hitler to nakonec risknul, doufal, že VB a F do války kvůli Polsku nakonec nepůjdou.

2) Začátek druhé světové války - Polsko a Finsko

A) Polsko

31. 8. 1939 večer - **Gliwický incident**. Jednotky SS zorganizovaly incident, při němž „Poláci“ napadli německou vysílačku v Gliwicích (Gleiwitz). **1. 9. 1939 - začátek druhé světové války v Evropě**. 2SV začala přesně ve 4:45 ráno, kdy německá loď Schleswig-Holstein (která byla v Gdaňsku „na návštěvě“) začala ostřelovat Westerplatte (což byl ten polský vojenský sklad na gdaňském území). Zároveň Němci napadli Polsko ze dvou stran - z německého Slezska a z Východního Pruska. Jediným přímým spojencem Hitlera v této válce bylo Slovensko, které napadlo Polsko rovněž - slovenská armáda zabrala zpět kousky Oravy a Spiše. Němci vpadli do Polska bez vyhlášení války, „opětovali palbu“.

VB a F vyhlásily hned 1.9.1939 mobilizaci a 3. 9. 1939 vyhlásily válku Německu. Konec appeasementu. Hitler překvapen. 17. 9. pak napadla Polsko z východu Rudá armáda a obsadila Polsko po dohodnutou demarkační linii (Narew-Visla-San). Polsko se zhroutilo. Varšava kapitulovala 29. 9. 1939. První německý Blitzkrieg. Část Polska Němci připojili přímo k Německu, zbytek tvořil tzv. „Generální gouvernement“ (hlavní město Krakov). Toto území bylo rovněž součástí Velkoněmecké říše, na rozdíl od Protektorátu Čechy a Morava však zde nebyl ani náznak „autonomie“. Sověti připojili svůj zábor k Ukrajinské a Běloruské SSR. Sověti i Němci páchali v obsazeném Polsku zvěrstva. Němci plánovitě vyvražďovali hlavně inteligenci a později zřídili v Polsku vyhlazovací tábory pro židy. **Katynský masakr** - Sověti odvezli 15000 zajatých polských důstojníků do Katynského lesa (u Smolenska), kde je všechny postříleli. Tento zločin odhalili Němci v roce 1943. Po válce Sověti obviňovali z masakru Němce a pravdu přiznali až za Gorbačova.

„**Podivná válka**“ - válka mezi N a VB probíhala jen v Atlantiku (německé ponorky bojují proti britským eskortním lodím, doprovázejícím konvoje). V Evropě se ale nebojuje vůbec. Zvláště Francie provádí jakoby nadále politiku appeasementu - sice oficiálně vyhlásila válku Německu, ale v podstatě vůbec nebojuje a „čeká, až ji Hitler zabere“. Této fázi se také někdy říká sitzkrieg (opak blitzkriegu).

B) Finsko

zima 1939 (listopad) - 1940 (březen) - sovětsko-finská válka, též zimní válka. Stalin dal Finsku ultimátum - chce sovětské základny ve Finsku + část území v Karélii („na obranu

Leningradu“), Finové ultimátum odmítli. Listopad 1939 (30. 11.) - SSSR napadl bez vyhlášení války Finsko. Helsinky letecky bombardovány. Sovětský útok na opevněnou Mannerheimovu linii však ztroskotal. Sověti nakonec ve válce zvítězili a Finsko muselo odstoupit SSSR asi 40000 km² svého území (mj. druhé největší město Finska Viipuri - dnes ruský Vyborg - před válkou patřila Finsku polovina pobřeží Ladožského jezera, dnes je celé v Rusku). Sověti ale ve válce utrpěli hrozné ztráty a houževnatý odpor Finy asi zachránil před úplnou anexí. V prosinci 1939 byl SSSR vyloučen ze Společnosti národů. Neschopnost Sovětů (vyplývající především z likvidace velitelského sboru Rudé armády v předchozích čistkách) nakonec povede k tomu, že Hitler SSSR podcení...

C) Pobaltí, Rumunsko

V roce 1940 SSSR anektoval další území, která spadla do jeho sféry vlivu po smlouvách s Německem.

Pobaltí: v září-říjnu 1939 vnutil SSSR všem 3 pobaltským státům (Litva, Lotyšsko, Estonsko) nevýhodné „spojenecké“ smlouvy. V červnu 1940 pak Rudá armáda obsadila Pobaltí a v srpnu 1940 se pobaltské státy staly formálně novými republikami SSSR. V Pobaltí okamžitě začaly deportace obyvatelstva a rusifikace, obojí pak pokračovalo i po 2SV.

Rumunsko: v červnu 1940 SSSR vyvinul obrovský nátlak na Rumunsko. Rumuni doufali v pomoc Německa (se kterým mělo spojeneckou smlouvu), ale Němci ve shodě s paktem Molotov-Ribbentrop neudělali nic → Sověti obsadili Besarábii a Severní Bukovinu. Obě tato území pak byla v srpnu 1940 oficiálně začleněna do SSSR jako Moldavsko (nová republika) + druhá část připojena k Ukrajině. (srpen 1940 - Trockij zavražděn na Stalinův příkaz v Mexiku).

3) Dánsko, Norsko a západní tažení

(duben - červen 1940)

duben 1940 - německý útok na Dánsko a Norsko

Operace „Weserübung“ (cvičení na Weseře). Strategický význam mělo hlavně Norsko. Z Narviku se vyvážela švédská železná ruda, navíc to bylo vhodné místo pro námořní a letecké základny proti VB. Operace začala 9. 4. Dánsko kapitulovalo bez boje (během jednoho dne), v Norsku se však bojovalo až do června. VB a Francie poslaly Norsku na pomoc své jednotky, avšak Němci zvítězili. Německý útok vyprovokovali Britové, protože se chystali Norsko obsadit! Nejtěžší boje proběhly u Narviku. V bojích rozhodla především drtivá převaha Luftwaffe. Norský král Haakon VII. emigroval do VB. S Němci spolupracoval norský kolaborant Vidkun **Quisling**, který se stal premiérem. Po válce byl v roce 1945 popraven. Quisling už šest dní před německým útokem vyzradil německým agentům některé detaily norské obrany. Jeho jméno se stalo synonymem kolaboranta a zrádce.

květen 1940 - západní tažení (Benelux a Francie)

Útok na Benelux a Francii. Němci nejdříve zaútočili (10. 5. 1940) na Benelux (všechny 3 země byly neutrální) a hned na to (13.5. 1940) i na Francii.

1. fáze tažení: Fall Gelb. Hlavní útok vedl před Belgií. Odvážný tankový úder přes Ardeny směrem k moři (ke kanálu La Manche) vymyslel Erich von Manstein, prosadil ho „génus“ Hitler. Němcům se tím podařilo odříznout část spojeneckých jednotek v severní Francii a Belgii. Zároveň Němci obsadili Lucembursko a Nizozemsko. Lucembursko bylo obsazeno během jednoho dne, Nizozemsko za 6 dní, boje v Belgii trvaly měsíc. Nizozemské město Rotterdam Němci rozbombardovali, i když se už chystalo vzdát.

Francouzi byli německým postupem přes Benelux zaskočeni, protože Němci tím obešli Maginotovu linii. Britské jednotky (+ francouzské a belgické) byly obklíčeny u města **Dunkerque**. Zde došlo na Hitlerův příkaz na čas k zastavení německého postupu, takže spojenci nakonec většinu jednotek evakuovali do Británie. Celkem bylo během jednoho týdne (27. 5.-4. 6.) evakuováno 338 000 Britů a 123 000 Francouzů; většina jejich výzbroje však zůstala v severní Francii (mj. 2 472 děl a 700 tanků). Proč se Němci zastavili, zůstává záhadou. Pravděpodobně Hitler doufal, že VB vystoupí z války a chtěl učinit vstřícné gesto. Bez těchto evakuovaných jednotek by možná VB nemohla pokračovat ve válce, protože to byly nejlepší britské profesionální jednotky. Spojenci však při evakuaci ztratili velké množství lodí (243 britských a 70 francouzských).

2.fáze tažení: Fall Rot. Tato fáze začala 5. 6. 1940. Německé jednotky zaútočily směrem na jih, obešly Maginotovu linii zezadu a obsadily Paříž. André Maginot (1877-1932) byl ministrem obrany Francie. Maginotova linie byla vybudována v letech 1932-1935. Počítala se zákopovou, nepohyblivou válkou a byla Francii nakonec houby platná. Technicky byla linie dokonalá, ale Francouzi nepochopili, že válka bude mít jiný charakter než 1SV. 10. 6., v době, kdy už byla válka prakticky rozhodnuta, vyhlásila Francii válku i Itálie.

22. 6. 1940 (přesně rok před útokem na SSSR) Francie kapitulovala a podepsala s Německem **příměří v Compiègne**. 24.6. podepsala Francie příměří i s Itálií. Příměří podepsal za Francii nový francouzský premiér Henri Philippe Pétain (1856-1951), hrdina 1SV od Verdunu. Příměří museli Francouzi podepsat ve stejném železničním vagónu, ve kterém Němci podepsali kapitulaci po 1SV.

Výsledek tažení:

Území Francie bylo rozděleno následovně:

- 1) **Alsasko a Lotrinsko** bylo přímo připojeno k Německu a **Nice (Nizza) a Savojsko** k Itálii (tahle území odstoupila Sardinie Francii v roce 1860 za pomoc ve válce proti Rakousku).
- 2) **Sever a západ Francie** (většina francouzského území včetně Paříže) **bylo okupován Německem**.
- 3) Jih Francie, tzv. **svobodná zóna**, byla formálně dále nezávislá Francie. Hlavním městem bylo **Vichy** (lázně). Tento stát byl formálně spojencem Německa, musel odzbrojit a demobilizovat. Svobodná zóna existovala jen do listopadu 1942, kdy ji Němci obsadili a celá Francie tak byla okupována. V jeho čele stál maršál Pétain. Vedoucím politikem vichistické Francie však byl Pierre Laval (1883 až 1945). Ten byl nejdříve místopředsedou a od roku 1942 i předsedou vlády. V roce 1945 byl pak jako kolaborant popraven.

Ve Francii byl mimořádně silný odboj, ale také mimořádně velké množství kolaborantů s Němci. Nejvýznamnější postavou francouzského odboje v zahraničí byl generál **Charles de Gaulle** (1890-1970), který 18. 6. (to je těsně před kapitulací) vyzval v rozhlasovém projevu z Londýna všechny Francouze k odporu proti Němcům. Vytvořil **hnutí Svobodných Francouzů** (oficiálně „Svobodná Francie“ - France Libre). Toto hnutí bylo podporováno Británií a Svobodní Francouzi měli pod kontrolou některé francouzské kolonie v rovníkové Africe (například Gabon), které odmítly přejít pod vládu ve Vichy.

4) Bitva o Británii

Winston Churchill (1874 až 1965) - 10. 5. 1940 (v ten samý den, kdy začalo Hitlerovo západní tažení), padla vláda Nevilla Chamberlaina a **Churchill se stal premiérem**. Nesmiřitelný odpůrce Hitlera. Při nástupu do funkce řekl: „Nemohu Vám nabídnout nic než krev, dřinu, slzy a pot.“ Churchill, člen konzervativní strany, zastával významný post už za 1SV, kdy byl ministrem námořnictva a naplánoval Dardanelskou operaci (1915), který však skončila debaklem Britů. Milovník doutníků a alkoholu. Vynikající řečník a spisovatel - za své válečné paměti dostal v roce 1953 Nobelovu cenu za literaturu.

Hitler chtěl obsadit Velkou Británii (plán invaze do Británie = Seelöwe - Lvoun). Jelikož na moři nemohli Němci Britům konkurovat, bylo předpokladem pro invazi získání letecké převahy → cca srpen až říjen **1940 - letecká bitva o Británii**. Bitvu zahájila Luftwaffe 13. 8. 1940 útokem na britské letecké základny (největší nápor; jindy se začátek útoku na VB stanovuje na 10. 8. 1940). Luftwaffe útočila ze základen v Beneluxu, Francii a Norsku. Proti ní bojovalo britské královské letectvo RAF (Royal Air Force). Zpočátku Němci bombardovali hlavně vojenské cíle, později však začali bombardovat i města. Symbolem nacistické brutality bylo především zničení města Coventry náletem v noci ze 14. na 15. 9. 1940. Hodně bombardován byl i Londýn. Bombardování civilistů bylo nejen nemorální, ale i vojensky chybné - měli nejdříve úplně zničit protileteckou obranu. Podlomit morálku Britů se bombardováním měst nepodařilo. *Velitelem Luftwaffe byl říšský maršál Hermann Göring (1893-1946). Göring byl za 1SV letecké eso. Asi 2. nejdůležitější muž nacistického režimu po Hitlerovi. Po válce byl v Norimberku odsouzen k trestu smrti. Výkonu trestu se vyhnul tím, že spáchal sebevraždu.*

Britové měli málo pilotů, a tak v řadách bojovalo hodně zahraničních letců - Kanadáné, Belgičané, Poláci, Češi. Britové měli už v té době radar a navíc se jim podařilo rozluštit německé tajné kódy a znali plány německých úderů. **Němci nakonec neuspěli a plánovaná invaze do Británie se tak nekonala. První významná německá porážka ve 2SV**. Přesto bylo toto období pro VB mimořádně těžké, bojovala proti Německu úplně sama; USA byly neutrální a SSSR a Francie (Pétain) byli spojenci Německa.

V leteckých bojích se mj. proslavila tato letadla: Ju-87 (Stuka) - vynikající německý střemhlavý bombardér, dále německá stíhačka Messerschmitt Bf 109. Asi nejlepší stíhačky však měli Britové - Supermarine Spitfire. Stroj byl vybaven 8 kulomety a létal rychlostí až 571 km/h. Němci měli celkově daleko vyšší ztráty než Britové: do konce října 1940 ztratili Němci asi 1800 letadel, kdežto Britové jen 900. A tak jediné britské území, které nakonec Němci obsadili, byly Normanské ostrovy, ležící v průlivu La Manche.

5) Balkán a Severní Afrika (1940-1941)

srpen 1940 - **2. vídeňská arbitráž**. I v této arbitráži (stejně jako v té první mezi Slovenskem a Maďarskem v listopadu 1938) rozhodovali ministři zahraničí Německa (Ribbentrop) a Itálie (Ciano). I tato **arbitráž** rozhodovala **mezi** dvěma spojenci Německa, **Maďarskem a Rumunskem**. Rumunsko muselo odstoupit Maďarsku Sedmihradsko. Jednalo se o území, které mělo rozlohu 43 000 km² a žilo na něm 2 miliony obyvatel. Když viděl rumunský ministr zahraničí novou mapu Rumunska, kterou mu při jednání předložili, omdlel. Boje na Balkáně a

v severní Africe začala Itálie. V obou případech dostali Italové na frač a Němci potom museli řešit to, co Mussolini vyprovokoval.

A) Severní Afrika

V září **1940 napadla Itálie** (z italské Libye, velitel maršál Graziani) britský **Egypt**. Britové (velitel generál Wavell) byli početně mnohem slabší, přesto však útok odrazili, vpadli do Libye a rozprášili italskou armádu. Hitler proto byl nucen pomoci Mussolinimu. V únoru 1941 poslal do Afriky německé jednotky - **Afrikakorps**. Jejich velitelem byl generál **Erwin Rommel**, přezdívaný „Liška pouště“. Poté se bojovalo se střídavým úspěchem. Rommelovi se nejdříve podařilo dobýt zpět celou východní Libyi (Kyrenaiku) s výjimkou města Tobruk (to bylo Němci obleženo). V listopadu 1941 vytlačil britský protiútok Němce zpět, ale v květnu 1942 zaútočil znovu Rommel, dobyl opět celou východní Libyi (tentokrát včetně Tobruku) a v červnu 1942 pronikly jeho jednotky až k El Alameinu v Egyptě. Válka v poušti se v mnohém podobala válce na moři - jednotlivá města byla vzdálena stovky kilometrů od sebe a připomínala ostrovy v Pacifiku: vždy po dobytí dalšího města se fronta posunula o stovky kilometrů.

B) Řecko a Jugoslávie

V říjnu **1940** (čili měsíc po útoku na Egypt) **napadl Mussolini i Řecko** (z italské Albánie). Italové jako obvykle prokázali naprostou neschopnost, jejich útok byl Řeky odražen a Řekové dokonce zatlačili italská vojska zpět do Albánie (v prosinci 1940). Proto musel Hitler pomoci Mussolinimu i zde. Mezitím se však zkomplikovala i situace v Jugoslávii. Původně Hitler donutil Jugoslávii ke spojení, ale v březnu 1941 proběhl v Jugoslávii státní převrat a nová vláda byla protiněmecká. Proto nakonec německá operace Marita zahrnuje nejen Řecko, ale i Jugoslávii.

duben 1941 (6.4.) - Německo napadlo Jugoslávii a Řecko.

1) Řecko

Pevninské Řecko Němci obsadili za 15 dní. Kréta byla dobyta až v květnu 1941 brilantní německou výsadkovou operací (generál Kurt Student - operace Merkur). Němcům se podařilo vytlačit z Kréty britské expediční jednotky a potopili několik britských válečných lodí.

2) Jugoslávie

Jugoslávská armáda kapitulovala už po 11 dnech! Obsazení Řecka i Jugoslávie tak bylo posledním německým Blitzkriegem. Jugoslávie byla rozdělena mezi Německo a jeho spojence, ale díky silnému odboji neměli Němci celou Jugoslávii nikdy pod kontrolou.

Rozdělení Jugoslávie

Chorvatsko vyhlásilo nezávislost. V Chorvatsku vládli fašisté (ustašovci - Ante Pavelič) a Chorvatsko bylo (podobně jako Slovensko) věrným spojencem Německa. Chorvaté za války zabrali i Bosnu a Hercegovinu. Ustašovci nechvalně prosluli zejména vražděním židů a Srbů, přičemž k Srbům se chovali hůře než Němci. Ustašovci existovali už před 2SV. Původně to byla teroristická organizace. V roce 1934 dokonce ustašovci zavraždili jugoslávského krále a francouzského ministra zahraničí (oba najednou při atentátu v Marseille)!

Makedonie - byla obsazena Bulharskem. Bulharsko bylo německým spojencem, Němci zaútočili na Jugoslávii mj. z Bulharska.

Vojvodina (sever Srbska) - obsazena Maďarskem (německý spojencem).

Černá Hora, Kosovo, část Slovinska a Dalmácie - obsazeno Itálií.

Slovinsko (většina) - připojeno přímo k Německu.

Srbsko (většina - bez Vojvodiny a Kosova) - okupováno Německem.

Odboj v Jugoslávii

1) Komunisté - vůdce Josip Broz-Tito. Tito byl Chorvat, ale komunisté byli „jugoslávsky“ orientovaní. Bojovali proti Němcům, ustašovcům i četníkům (srbský nacionalistický odboj - viz níže). V roce 1943 měl Tito k dispozici 300 000 partyzánů! Tita nakonec začali podporovat Britové. Tito a jeho partyzáni nakonec osvobodili většinu Jugoslávie!

2) Četníci - vůdce Draža (Dragoljub) Mihajlovič. Srbský nacionalistický odboj. Bojovali proti Němcům, Italům, ustašovcům, ale později i proti Titovým komunistům - de facto probíhala v Jugoslávii mezi komunisty a četníky občanská válka, ve které dokonce občas bojovali četníci s Němci proti komunistům! Britové četníkům odmítli pomoci. Tito byl vojensky silnější a vázal více německých sil, navíc se četníci spoluprací s Němci zdiskreditovali, Britové proto raději podpořili Tita. Hlavní tažení proti Řecku a Jugoslávii bylo krátké, přesto však kvůli němu musel být odložen plánovaný útok na SSSR zhruba o jeden měsíc. Jugoslávie navíc celou válku vázala nezanedbatelnou část německých vojsk (boje s partyzány).

březen 1941 - v USA byl schválen **zákon o půjčce a pronájmu** (Lend and Lease Act). Ten umožnil Britům (a později Sovětům) získat od Američanů okamžitě zbraně na úvěr, přitom za zbraně se platilo až po válce. Britové rovněž částečně platili Američanům pronájmem svých vojenských základen. Zákon prosadil prezident Roosevelt. V této fázi USA ještě nebojují (vojensky jsou neutrální), ale jejich sympatie jsou jednoznačně na straně Britů - dodávají Britům pomocí konvojů válečný materiál.

6) Operace Barbarossa - útok na SSSR

22. 6. 1941 - začátek operace Barbarossa, Německo napadlo SSSR (ve 4:45 ráno, tedy ve stejný čas jako Polsko a přesně rok po uzavření příměří s Francií). Toto tažení bylo původně naplánováno na květen, avšak začátek se kvůli operacím na Balkáně o měsíc zdržel. Operace byla plánována jako Blitzkrieg. Strategickým cílem bylo dosáhnout linii Volha - Archangelsk, bolševické Rusko mělo být vytlačeno do Asie. Tato válka byla koncipována jako vyhlazovací. Cílem bylo obsadit „Lebensraum“ (životní prostor pro Němce), zničit komunismus a částečně vyhladit zdejší obyvatelstvo. Němci nasadili 153 divizí, tj. 3 miliony vojáků. Další vojáky (35 divizí + 14 brigád) poslali spojenci Německa: Finsko, Rumunsko, Itálie, Maďarsko a Slovensko. Jednu divizi poslalo i frankistické Španělsko (byli to však „dobrovolníci“ - oficiálně zůstalo Španělsko ve 2SV neutrální).

Reakce SSSR. Stalin útok nečekal, i když o něm byl předem informován z několika zdrojů (například ho informoval sovětský špion Richard Sorge z Tokia). Dokonce zakázal v případě incidentů opětovat palbu (mohlo by jít o provokaci!). Němci válku formálně vyhlásili až několik hodin po útoku. Když německý velvyslanec předal sovětskému ministru zahraničí Molotovovi vyhlášení války, Molotov řekl: „Myslíte si, že jsme si to zasloužili?“. Narážel tím na fakt, že Sověti se až do napadení úzkostlivě drželi všech předchozích spojeneckých dohod. Poslední vlak se sovětským nákladem pro Německo projel hranicí o půlnoci před útokem. Stalin se Hitlera strašně bál. Když Němci zaútočili, Stalin 12 dní nereagoval (!) a domníval se, že ho ostatní bolševici zatkou. Ti byli ale ještě více bezradní. Nakonec se ale Stalin vzchopil a v rozhlasovém projevu vyhlásil **Velkou vlasteneckou válku**. V rozhlase „zapomněl“ na propagaci komunismu a použil oslovení „bratři a sestry“.

Sovětská armáda byla sice početně silná, ale špatně vycvičená a organizovaná. Měla mizerný velitelský sbor: tři čtvrtiny velitelů byly ve funkcích méně než rok (důsledek předchozích Stalinových čistek). Zpočátku se jednalo o německý blitzkrieg a Rudá armáda rychle ustupovala.

Reakce VB a USA: Churchill i USA okamžitě začali podporovat SSSR. Přitom USA byly stále ještě neutrální! USA rozšířily na SSSR pomoc, kterou už předtím poskytovaly VB na základě zákona o půjčce a pronájmu. Do konce války dodali spojenci do SSSR mj. 19 000 letadel, 10 000 děl, 11 000 vagónů, materiál na 54 milionů uniforem a kvanta potravin.

srpen 1941 (14. 8.) - **Atlantická charta** - dokument, který vydali Churchill a Roosevelt na palubě křižníku u Newfoundlandu. Obě velmoci v něm prohlásily, že neusilují o územní zisky a že okupovaným národům má být vrácena svoboda. K chartě se později připojily i další národy, bojující proti Německu a Japonsku, včetně SSSR. SSSR se ovšem touto chartou neřídil ani náhodou a všechna území, která zabral za 2SV války, si nakonec ponechal. Do dubna 1945 podepsalo Atlantickou chartu celkem 50 států.

Reakce národů SSSR. V některých zemích (Pobaltí, Ukrajina) vítali zpočátku Němce jako osvoboditele. Hitler ale pojal válku jako vyhlazovací. Byli masově vražděni židé a komisaři Rudé armády (zastřeleni okamžitě na místě), teror prováděly speciální jednotky SS, Einsatzgruppen. Slované byli podle Hitlera podlidé. Proto se proti Němcům nakonec zdvihl odpor.

Průběh tažení. Německá armáda útočila třemi hlavními směry (3 hlavní skupiny armád):

- 1) Sever - útok směrem na Leningrad (maršál von Leeb)
- 2) Střed - směr Moskva (maršál von Bock)
- 3) Jih - směr Ukrajina, hlavním cílem byl průmyslový Donbas (maršál von Rundstedt).

Zpočátku klasický blitzkrieg. Němci rychle obsadili Pobaltí, Ukrajinu a Bělorusko. Už v červenci 1941 byl dobyt Smolensk (to už je v Rusku). Počáteční útok na Moskvu byl na Hitlerův příkaz přerušen, protože Hitler dával přednost ovládnutí Ukrajiny, kde byly obrovské surovinové a potravinové zdroje. V této fázi zajali Němci miliony sovětských vojáků. Útok na Moskvu se ale zpozdil (možná Hitlerova chyba, sporné).

září 1941 - začátek **blokády Leningradu**. První německý útok přímo na město ztroskotal. Němci pak na dobytí Leningradu v podstatě rezignovali a oblehli ho. Jediný přístup do Leningradu měli Sověti přes Ladožské jezero („cesta života“ - v létě lodě, v zimě nákladáky po ledu), které bylo ale zcela nedostatečné. Blokáda Leningradu nakonec trvala 900 dní (do ledna 1944) a v Leningradu zemřelo (převážně hlady) asi milion lidí (Stalin kapitulaci města zakázal).

útok na Moskvu (operace Taifun) - začal 30. 9. 1941. Útok byl předtím (21. 8.) přerušen kvůli dobytí Ukrajiny a útoku na Leningrad. Němci tedy ztratili měsíc času a ten jim nakonec chyběl. V říjnu se postup Němců zastavil kvůli deštům (bahno). V listopadu začalo lehce mrznout a útok se zrychlil (tanky nezapadaly do bahna). Koncem listopadu se Němci ocitli na předměstí Moskvy. Sovětská vláda utekla do Kujbyševa (na Volze - dnes Samara). Němce zaskočily brutální mrazy (až -40°C). Obraně Moskvy velel generál (později maršál) Georgij Konstantinovič **Žukov**. 6. 12. 1941 zahájila Rudá armáda obrovskou protiofenzivu. Sověti využili čerstvé jednotky ze Sibiře. Během této protiofenzivy (**bitva u Moskvy** - prosinec 1941)

byli Němci nuceni od Moskvy ustoupit. Hitler pak další ústup zakázal (tentokrát mu to vyšlo) a převzal osobně vrchní velení armády místo „neschopných“ generálů. Fronta se tedy nakonec posunula na západ od Moskvy a poté se stabilizovala. **První významný neúspěch německé pozemní armády!**

7) Počátek války v Tichomoří a v jihovýchodní Asii

Japonci začali válku v Pacifiku a JV Asii současným úderem proti USA a VB (Malajsko). **7. 12. 1941 - útok na Pearl Harbor - začátek druhé světové války v Tichomoří.** Teprve tímto aktem se vlastně válka stala světovou, protože do války vstupují USA, a to jak proti Japonsku, tak i proti Německu a Itálii. Cílem leteckého útoku bylo zničit jádro americké flotily, což se nepodařilo, protože americké letadlové lodě v Pearl Harboru nebyly. Útok si vyžádal přes 2 000 mrtvých Američanů. Útok naplánoval Isoroku Jamamoto (1884 - duben 1943), vrchní velitel japonského námořnictva. V útoku viděl jedinou šanci na úspěch proti USA - je třeba zlikvidovat soustředěné síly protivníka ještě v době, dokud je slabší. To se ale díky absenci letadlových lodí v Pearl Harboru nepodařilo a Japonci zabředli do konfliktu, který neměli šanci vyhrát, a to zejména díky naprosté ekonomické převaze USA. Samotný útok provedl admirál Nagumo, který velel svazu 6 letadlových lodí. Ostrov Oahu na Havajských ostrovech, kde se Pearl Harbor nachází, leží 8000 kilometrů od Japonska. Útok Američany překvapil. Japonci provedli dvě vlny náletů (v první vlně 183, ve druhé 170 letadel). Japonci zcela zničili dvě americké bitevní lodě a 188 letadel, Japonci ztratili 29 letadel. Signálem k útoku bylo hlášení „Tora! Tora! Tora!“ (Tora = tygr).

8. 12. 1941 - **Japonci se vylodili v severním Malajsku** (kolonie velké Británie). →

8. 12. 1941 - **USA a Velká Británie vyhlásily válku Japonsku.**

11. 12. 1941 - **Německo a Itálie vyhlásily válku USA.** Hitler si chtěl „ponechat iniciativu“ a nechtěl čekat, až mu USA vyhlásí válku, proto to udělal první. O den později, 12. 12. 1941, vyhlásilo válku USA i Slovensko.

Pád Singapuru

Japonci postupovali v Malajsku velmi rychle, když k překvapení Britů prošli „neprostupnou“ džunglí. 7. 1. 1942 obsadili Kuala Lumpur a 31. 1. dosáhli Johorské úžiny, která odděluje pevninu od ostrova Singapur. Do „nedobytné pevnosti Singapur“ se stáhly všechny zbývající britské jednotky. **Únor 1942 - dobytí Singapuru.** Japonci dobyli Singapur, který Britové považovali za nedobytnou pevnost. Singapur byl nejdůležitější britskou základnou na Dálném východě a **jeho dobytí bylo nejhorší britskou porážkou ve 2SV.** Singapur kapituloval 15. 2. 1942 (velitelem Britů byl generál Percival). Japonci zajali v Singapuru celkem 130 000 spojeneckých vojáků (kromě Britů tu bojovali i Australané a Indové).

Japonský postup v jihovýchodní Asii. Po dobytí Singapuru zaútočili Japonci proti dalším územím.

Barma - Japoncům se v Barmě (britská kolonie) podařilo přetnout „barmskou cestu“, kterou Spojenci zásobovali Čínu. Do roku 1944 se v Barmě nedělo nic pozoruhodného. Poté se Japonci pokusí napadnout Indii, ale budou Brity odrazeni a nakonec vyhnáni z Barmy.

Filipíny - Japonci se na Filipínách (před 2SV americké území) vylodili v lednu 1942 a postupně obsadili celé Filipíny. Poslední americké jednotky se vzdaly na opevněném ostrově Corregidor v květnu 1942.

únor 1942 - **bitva v Jávském moři**. Největší námořní vítězství Japonska nad Spojenci (lodě VB + Nizozemsko + USA + Austrálie). Úspěch v této bitvě umožnil Japoncům obsadit indonéské ostrovy (před 2SV patřily Nizozemsku). Bitva proběhla 27. 2. 1942. Spojencům velel nizozemský admirál Doorman. Spojenci ztratili přímo v bitvě dva křižníky a tři torpédoborce, další tři křižníky Japonci potopili „na útěku“. Spojenci taktratili všech 5 křižníků, které v bitvě nasadili, a hlavně se jim nepodařilo zabránit japonské invazi na Jávu. Do května 1942 se Japoncům podařilo obsadit asi 10% zemského povrchu (Johnson).

květen 1942 - bitva v Korálovém moři (východně od Nové Guineje, 7.-8. 5. 1942). První velká bitva letadlových lodí v Pacifiku. Dopadla zhruba nerozhodně. Američané měli v bitvě větší ztráty (ztratili 1 velkou, kdežto Japonci 1 malou letadlovou loď), ale jinak to byl spíše strategický úspěch Američanů, protože bitva zabránila Japoncům, aby se vylodili v Port Moresby (jih Nové Guineje), což by jim umožnilo později napadnout Austrálii.

Japonci měli zpočátku nad Američany kvantitativní (více letadlových lodí) i kvalitativní (japonské stíhačky Zero byly mnohem lepší než americké) převahu. Dlouhodobě ale nemohli vzdorovat zdrcující americké ekonomické převaze.

8) 1942/1943 - obrat ve válce

V roce 1942 dosáhly mocnosti Osy největšího územního rozmachu, zároveň ale utrpěli v letech 1942-1943 sérii zdrcujících porážek (Stalingrad, Midway, El Alamejn), které znamenaly obrat ve válce a v širším kontextu válku vlastně rozhodly.

I. Východní fronta

červen 1942 - Němci zahájili dvojitou ofenzívu současným útokem na Kavkaz a Stalingrad. Cílem bylo ovládnout ropná pole v Povolží a Zakavkazsku (Baku). Plán současného útoku se většinou hodnotí jako hrubá chyba Hitlera, Němci tím rozdělili síly do dvou směrů.

Kavkaz - Němcům se podařilo vystoupit dokonce až na Elbrus a zapíchnout zde vlajku s hákovým křížem, po neúspěchu u Stalingradu se ale museli stáhnout i z Kavkazu, aby nebyli Rudou armádou odříznuti.

září 1942 - únor 1943 - bitva u Stalingradu. Největší německá porážka na východní frontě. Němcům se do poloviny listopadu podařilo obsadit téměř celé město. V listopadu (19.-22. 11.) ale Sověti provedli velkou protiofenzívu (protiútok koordinoval maršál Žukov) a podařilo se jim obklíčit německé jednotky (generál Paulus, během bojů byl povýšen na maršála). Zpočátku mohli Němci obklíčení směrem na západ prolomit a ustoupit, ale Hitler ústup zakázal, neboť ho Göring ujistil, že Luftwaffe stačí letecky zásobovat obklíčené vojáky a Hitler plánoval, že nový protiúder Sověty zažene zpět. To se nestalo, protože letecké zásobování bylo nedostatečné a vyprošťovací útok selhal. **V únoru 1943 německá vojska kapitulovala**, celá armáda padla do zajetí i s maršálem Paulusem. V bitvě hrálo velkou roli jméno města - Stalin ho chtěl za každou cenu udržet, Hitler za každou cenu dobýt. Ve stalingradském kotli bylo nakonec obklíčeno 250 000 německých a rumunských vojáků. Z nich asi 100 000 padlo, 47 000 raněných bylo evakuováno a 91 000 bylo zajato (včetně maršála Pauluse). Ze zajetí se po válce vrátilo jen 6 000 vojáků, zbytek umřel v sovětských lágrech.

Německá reakce na Stalingrad - v únoru 1943 vyhlásil německý ministr propagandy Joseph Goebbels v berlínském Sportovním paláci **totální válku**. V tomto projevu vyzval Goebbels Němce k ještě větším obětem.

březen 1943 - **bitva u Charkova** - poslední významné německé vítězství na východní frontě (von Manstein), které umožnilo Němcům naplánovat ofenzívu na léto 1943. Němci při této bitvě dobyli zpět Charkov, který chvíli předtím (v únoru) ztratili. V této bitvě bojoval i 1. československý prapor, který se střetl s Němci 8. 3. 1943 v **bitvě u Sokolova**.

červenec 1943 - bitva u Kurska. Kursk je v Rusku, na sever od ukrajinského Charkova. Němci zahájili poslední velkou ofenzívu na východní frontě (operace Zitadelle), chtěli obklíčit sovětská vojska. Sověti ale měli přibližně dvojnásobnou převahu (v lidech, dělech, tancích i letadlech) a hlavně o ofenzívu předem věděli, takže Němci přišli i o moment překvapení. Největší tanková bitva druhé světové války proběhla u vesnice Prochorovka. Němci byli poraženi a vyčerpali zde téměř všechny svoje zálohy. Sověti pak zatlačili Němce daleko na západ (v listopadu 1943 byl dobyt Kyjev). Po bitvě u Kurska už se Němci na východní frontě nevzchopili a definitivně ztratili iniciativu.

II. Severní Afrika a Itálie

1942 - bitva u El Alamejnu (Egypt). Německo-italský postup (Rommel) byl zastaven. Poté Britové (generál **Bernard Montgomery**) zahájil velkou protiofenzívu. Němci a Italové byli poraženi a budou od El Alamejnu ustupovat až do Tunisu. **Rozhodující bitva 2SV v Africe**.

Bitvy u El Alamejnu byly vlastně dvě. V první bitvě (červenec 1942) Britové zastavili německý postup. Britská obrana se opírala o Kattarskou proláklinu, která je neprůjezdná pro tanky, a proto britské pozice u El Alamejnu nebylo možné obejít. Ve druhé bitvě u El Alamejnu (říjen-listopad 1942) proběhla britská ofenzíva. V této bitvě ztratili Němci a Italové 59000 mužů, kdežto Britové jen 13000. Britové měli v této bitvě obrovskou převahu v lidech i materiálu a navíc měli Němci problémy se zásobováním; hlavně je trápil nedostatek pohonných hmot.

listopad **1942 - Spojenci** (VB + USA, velitel Dwight Eisenhower) **se vylodili v Maroku a v Alžírsku**. Němci a Italové tak najednou byli v Africe sevřeni spojeneckými vojsky ze dvou stran. Francouzské vichystické jednotky („spojenci“ Německa) nekladly vylodění téměř žádný odpor. **Němci proto zareagovali v listopadu 1942 obsazením vichystické Francie** a okupují tak celou Francii.

leden **1943 - konference v Casablance**. Konference se účastnili jen Churchill a Roosevelt, protože Stalin odmítnul přijet. Báł se (nikdy v životě nevyjel mimo území obsazené Sověty!), vymluvil se ale na zaneprázdnění kvůli bojům na východní frontě.

Na konferenci se Churchill a Roosevelt dohodli, že:

- 1) Po dobytí severní Afriky bude následovat vylodění na Sicílii a v Itálii.
- 2) Cílem Spojenců je bezpodmínečná kapitulace zemí Osy.
- 3) Invaze do západní Evropy (kterou požadovali Sověti, aby jim odlehčila východní frontu) byla přesunuta na rok 1944 (původně byla plánována na rok 1943 a Stalinovi se odklad vůbec nelíbil).

květen **1943 - Němci a Italové** (generál von Arnim, Rommel byl totiž předtím přeložen) **kapitulovali v Tunisku, konec války v severní Africe**.

červenec **1943** - **vyloďení Spojenců na Sicílii** (velí opět Eisenhower). Během jednoho měsíce (10. 7.-17. 8. 1943) byla Sicílie obsazena. Během bojů na Sicílii byl **Mussolini svržen** (25. 7. 1943). Postavila se proti němu fašistická Velká rada a král Viktor Emanuel III. ho nechal uvěznit. Do čela italské vlády se dostal Pietro Badoglio, který s Eisenhowerem dojednal tajnou kapitulaci italské armády → září **1943** - **spojenci se vyloďili přímo v Itálii, u Salerna**. Německá reakce na kapitulaci Italů ale byla velmi rychlá a Němci obsadili většinu Itálie včetně Říma (Badoglio a královská rodina utekli na jih ke Spojencům), zabránit vyloďení Spojenců na jihu Itálie se však už Němcům nepodařilo. **Mussolini** byl 12. září **osvobozen** německými parašutisty (Skorzeny). Mussolini se pak postavil do čela fašistické republiky se sídlem v Salo (sever Itálie, „Italská sociální republika“), která byla ovšem zcela závislá na Německu. Jelikož je Itálie hornatá a poměrně úzká, budou pak Spojenci v Itálii postupovat jen velmi pomalu.

III. Tichomoří

červen **1942** - **bitva u Midway** (západně od Havajských ostrovů, 3.-6.6.1942). Tato bitva znamenala **první významnou porážku Japonska a obrat ve válce v Tichomoří, Japonci přišli o námořní převahu**. Vrchní velitel japonského námořnictva Isoroku Jamamoto chtěl přinutit Američany k rozhodující bitvě, ta ale dopadla pro Japonce špatně. Američané ztratili v bitvě jednu letadlovou loď, kdežto Japonci čtyři a navíc přišli o většinu svých elitních pilotů. Vrchním velitelem amerického námořnictva byl Chester Nimitz. Přímo v bitvě velel Japoncům admirál Nagumo a Američanům admirálové Spruance a Fletcher. Japonci chtěli Američany zmást, a proto v rámci klamného manévru zaútočili na Aleuty, kde dokonce obsadili ostrovy Attu a Kiska. Američané však o plánech Japonců věděli, protože rozluštili japonský šifrovací kód, což mělo v bitvě rozhodující význam, protože Američané japonský útok u Midway čekali a nakonec zaútočili první.

srpen **1942** - únor **1943** - **Guadalcanal** (Šalomounovy ostrovy). **Spolu s Midway rozhodující bitva 2SV v Tichomoří**. Na Guadalcanalu se tvrdě bojovalo na moři (několik námořních bitev kolem ostrova), na souši i ve vzduchu. Američané nakonec zvítězili a Japonci museli ostrov evakuovat. První významné vítězství Američanů na souši. Ztráty na Guadalcanalu: Japonci – 25 000 padlých, Američané 1 490 padlých, 55 nezvěstných, 4 804 zraněných. V dalších bojích v Pacifiku byl poměr ztrát pro Japonce ještě mnohem horší. Další strategií Američanů v Pacifiku byly „žabí skoky“ z ostrova na ostrov - Američané dobývají jednotlivé ostrovy a pomalu ale jistě se přibližují k Japonsku.

IV. Strategické bombardování

Německo

K plošnému bombardování německých měst Spojenci přistoupili od roku 1942. Spojenci si nálety rozdělili - noční nálety prováděli Britové, denní Američané. Vrchním velitelem operací byl britský maršál letectva **Arthur Harris** („bombardák“ Harris). Nejhorší nálet byl proveden v únoru 1945 (13.-14. 2.) na Drážďany. Drážďany byly zničeny zápalnými a tříštivými pumami a zahynulo nejméně 60000 lidí. Kolik jich bylo celkem, se neví, protože ve městě byl zmatek - bylo tu mnoho německých uprchlíků. Cílem náletů bylo rozvrátit německé válečné hospodářství, což se nepodařilo. Nálety sice narušily dopravu a průmysl, ale válečná výroba jako celek výrazně poškozena nebyla. Kobercové nálety zničily prakticky všechna velká

německá města a zahynul celkem asi milion civilistů. Nálety však přišly velmi draho i Spojence - ztratili při nich asi 20 000 bombardérů a 100 000 letců! Podle mého názoru byly tyto nálety válečným zločinem a nic na tom nemění skutečnost, že Němci s nálety začali první (v Británii - Coventry, Londýn).

Japonsko

K většímu bombardování Japonska docházelo až od listopadu 1944, kdy Američané dobyli Mariany. Největší konvenční nálet proběhl v březnu 1945 na Tokio (většina města shořela). Japonskou vůli k odporu však zlomilo až shoení atomových bomb v srpnu 1945.

V. Konference v Teheránu

listopad - prosinec **1943 - konference v Teheránu. První konference Velké trojky** (Stalin, Roosevelt, Churchill). Tentokrát se určil přijet i Stalin, neboť konference se konala v okupovaném Íránu. Šach Rezá Pahlaví (vládnul 1923-1941) se za války sblížil s nacistickým Německem, což byla pro Brity a SSSR záminka, aby Írán obsadili. Šach byl pak nucen rezignovat ve prospěch svého syna, Muhammada Rezy Pahlavího (vládnul 1941-1979). Teherán byl tedy v době konání konference obsazen sovětskými vojsky. Přes obsazený Írán dodávali Spojenci materiální pomoc SSSR. Na konferenci panovalo velké porozumění mezi Rooseveltem (ve vztahu ke Stalinovi byl dost naivní) a Stalinem, zatímco Churchill byl se svými obavami osamocen.

Na konferenci bylo dohodnuto:

- 1) Spojenci naplánovali vylovení ve Francii na jaro 1944.
- 2) Bylo zde dohodnuto „posunutí Polska“. Spojenci souhlasili, že Stalin si nechá východní Polsko a za to Polsko dostane kus Německa.
- 3) Stalin se zavázal, že po porážce Německa vstoupí SSSR do války proti Japonsku.
- 4) Po válce bude vytvořena nová mezinárodní organizace k zajištění míru ve světě.

9) Holocaust (šóa)

Před válkou žilo v Evropě zhruba 9 milionů židů, a to hlavně v Polsku a v SSSR, na celém světě pak 12 milionů. Nacisté jich zavraždili asi 6 milionů (odhad, ke konci války už nebyla přesná evidence). Židé byli za války nejdříve **soustředěni do ghett**. Rozhodl o tom Heydrich hned v září 1939 (napadení Polska), realizace začala v roce 1940. Největší ghetta byla v Polsku (Varšava, Lódž), v Čechách byl Terezín. Židé zde byli pomalu plánovitě vražděni hladem, protože měli nárok na velmi málo potravin. Tak například ve varšavském ghettu zemřelo za 2.5 roku v důsledku hladu a epidemií asi 100000 židů. Příklad potraavin ve Varšavě na 1 obyvatele na den v kaloriích: Němci 2 300 kcal, cizinci 1 800 kcal, Poláci 630 kcal, židé v ghettu 184 kcal! Židé dostávali na měsíc jen 2 kg chleba, nedostávali žádné maso, mléko, máslo ani vejce. Občas si tu a tam opatřili nějaké potraviny na černo. V dubnu-květnu 1943 došlo k **povstání ve Varšavském ghettu**. Židé se vzbouřili proti deportacím. Nakonec bylo povstání potlačeno. Asi 70000 židů bylo zabito, Němci měli asi 200 mrtvých. V terezínském ghettu zemřelo za války asi 30000 židů, to jest každý čtvrtý. Červen 1941 - **napadení SSSR**. Jedním z cílů války byla likvidace evropského židovstva - „konečné řešení“ (Endlösung) židovské otázky. **Einsatzgruppen** - jednotky SS, které se v SSSR pohybovaly v týlu fronty a na místě střílely všechny židy (a rovněž bolševické komisaře). Vojáci wehrmachtu to nechtěli dělat a rozkládalo to morálku armády, proto to prováděly SS. Celkem postříleli statisíce židů.

Hitler nikdy nevydal písemný příkaz, vše bylo utajeno. Pověřil (Göringovým prostřednictvím) konečným řešením židovské otázky Reinharda Heydricha. **Reynhard Heydrich** (1904-1942) byl zástupcem Heinricha Himmlera a byl vedoucím RSHA (Hlavní úřad říšské bezpečnosti). Byl to Hitlerův oblíbenec, Hitler mu říkal „muž se železným srdcem“. Na Heydricha byl spáchán 27. 5. 1942 atentát, kterému podlehl 4. 6. 1942 (zemřel na otravu krve). Konečné řešení proto poté prováděl Adolf Eichmann (viz níže).

1942 (leden) - **konference ve Wannsee** (v Berlíně), předsedal jí Heydrich. Tato konference schválila vyvraždění židů v Evropě. „Konečné řešení“ se týkalo celkem 11 milionů lidí. Konference ve Wannsee ve skutečnosti o vyvraždění židů nerozhodla, o tom bylo rozhodnuto již před konferencí (zcela jistě o tom rozhodl Hitler, i když písemný důkaz chybí). Byl zde pouze získán formální souhlas účastníků konference a dojednány některé organizační detaily. V rámci utajení se pro likvidaci židů oficiálně používal termín „deportace na východ“.

Vyhlazovací tábory

Všechny vyhlazovací tábory byly postaveny na území Polska, respektive Generálního gouvernementu). Bylo jich celkem 6: Osvětim-Bzezinka (Auschwitz-Birkenau - zavražděno podle různých odhadů 2-3 miliony osob), Treblinka (700 000 obětí), Belzec (600 000), Majdanek (360 000), Sobibor (250 000), Chelmno (160 000 - čísla jsou převzata z Dějin Německa). V Osvětimi se nejdříve prováděla selekce. Silní byli zlikvidováni prací (vydrželi maximálně tři měsíce), ostatní plynem. Velitelem Osvětimi byl Rudolf Höss, dále zde působil lékař Josef Mengele (po válce utekl do Jižní Ameriky), který zde prováděl pokusy na lidech.

K vraždění se používal **Cyklon B**, což byl původně odhmyzovací prostředek, který vyráběla firma IG Farben (modré krystalky). Cyklon B byl poprvé vyzkoušen v srpnu 1941 na sovětských zajatcích (bylo jich 500). Předtím se dělaly pokusy s vražděním oxidem uhelnatým či s výfukovými plyny (pojízdná auta), které však zabíjely příliš pomalu. Po smrti Heydricha řídil deportace **Adolf Eichmann**. **Adolf Eichmann** (1906-1962) byl původně Heydrichovým zástupcem v RSHA (Hlavní úřad říšské bezpečnosti), kde byl vedoucím referátu pro židy. Po válce utekl do Argentiny, kde ho však vypátrala izraelská tajná služba MOSSAD. V roce 1960 byl unesen do Izraele, kde byl odsouzen k smrti a v roce 1962 popraven. U soudu se Eichmann hájil tím, že jen vykonával rozkazy. Nejrychlejší vraždění proběhlo na konci války. Když v březnu 1944 obsadili Maďarsko Němci, bylo během několika měsíců deportováno z Maďarska 700 000 židů. V listopadu 1944, když se blížila Rudá armáda, vyhodili nacisté plynové komory do vzduchu. Rudá armáda osvobodila Osvětim 27. ledna 1945 (dnes významný den v našem kalendáři - „Den památky obětí holocaustu a předcházení zločinům proti lidskosti“).

Oběti holocaustu podle států (v předválečných hranicích)

První údaj: učebnice, v závorce je údaj z Kroniky lidstva (minimální údaje).

1. Polsko 3 miliony (2.35 milionu)
2. SSSR 1 milion (700 000)
3. Československo 277 000 (233 000)

V Československu bylo podle sčítání lidu v roce 1931 téměř 190 000 Židů (lidí hlásících se k židovské národnosti), ale 350 000 židů (hlásících se k židovskému náboženství). V březnu 1939 žilo na území Protektorátu Čechy a Morava 118 000 židů (podle německých kritérií).

Z těch se ještě 40 000 stačilo vystěhovat. 78 000 jich bylo deportováno, zemřelo jich asi 77 000 (Kvaček).

4. Maďarsko	200 000 (180 000)
5. Rumunsko	200 000 (200 000)
6. Německo	160 000 (160 000)
7. Nizozemsko	100 000 (104 000).

Na holocaustu se podílely i další státy, a to především Chorvatsko a Slovensko. Na Slovensku byl dokonce vydán „Židovský kodex“ (obdoba Norimberských zákonů) a Slováci platili Němcům za transport každého žida do vyhlazovacích táborů! Naopak v některých státech, které byly spojenci Německa, byli židé téměř ušetřeni. Židy odmítlo deportovat Bulharsko, Itálie (8 500 italských židů bylo zavražděno až po okupaci Itálie Německem) a Maďarsko (maďarští židé rovněž vyvražděni až po okupaci Německem). V okupovaném Dánsku bylo nakonec zavražděno jen 77 židů. Většinu židů se podařilo tajně evakuovat z Dánska do Švédska. Zbylí byli umístěni v ghettech (mj. i v Terezíně), ale dánská vláda se o ně zajímala.

Za války proběhl rovněž **romský holocaust**. Podle odhadů bylo zavražděno asi 250 000 (Jančík) – 500 000 (Kuklík) Romů.

„**Euthanasie**“ - hned 1. 9. 1939 dal Hitler rozkaz k vraždění nevléčitelně nemocných v německých léčebnách. Vraždili je lékaři SS. Celkem bylo zavražděno 70 000 nemocných. Jelikož se vraždění provádělo v Německu, nešlo úplně utajit. Proto byla „euthanasie“ zastavena v srpnu 1941, po protestu německých biskupů. Poučení pro příště: vraždit je třeba na východě, kde se dá hromadné vraždění utajit.

Dále docházelo k **likvidaci sovětských válečných zajatců**. Většina jich zemřela v důsledku hladu a epidemií v německých internačních táborech. Ti, co přežili, putovali po válce do sovětských gulagů (pro Stalina to byli zrádci, protože se vzdali nepříteli).

10) Konec války (1944 až 1945)

A) Evropa

I. Západní fronta

6. 6. 1944 (den „D“) - **vylodění v Normandii** (operace Overlord). Největší vylodění v dějinách. Vrchním velitelem byl americký generál **Dwight Eisenhower**. Při operaci bylo použito 7 000 lodí a 10 000 letadel, byli nasazeni i výsadkáři. Vylodili se tu Američané, Britové a Kanadčané. Německé obraně (Atlantický val - „pevnost Evropa“) velel německý maršál Rommel. O úspěchu operace rozhodla především totální letecká převaha Spojenců. Již první den se vylodilo 156 000 spojeneckých vojáků. Vojáci se vylodili na 5 invazních plážích. Němci kladli největší odpor na pláži Omaha, kde se vylodili Američané (viz film „Zachraňte vojína Ryana“). Němcům se nepodařilo zabránit vylodění ani postupu Spojenců. V závěru války spoléhali na „**záračné zbraně**“. **V1** byl bezpilotní letoun, který se dal celkem bez problémů sestřelit. **V2** byl ale div techniky. Byla to první použitelná balistická raketa. Konstruktorem byl Wernher von Braun, který rakety konstruoval v Peenemünde. Po válce byl von Braun zajat Američany a byl hlavním konstruktérem rakety, která vynesla americké astronauty na Měsíc. V2 letěla rychlostí 6 000 km/hod. a dosahovala výšky 100 kilometrů, dolet byl 300 kilometrů.

Nesla 100 kg trhaviny. Nešla sestřelit. Poprvé byla nasazena v září 1944 při bombardování Londýna, kde způsobila velké škody, válku ale zvrátit nemohla.

červenec 1944 (20. 7.) - atentát na Hitlera. Atentát provedl plukovník hrabě Claus Schenk von **Staufenberg**, který uložil bombu v Hitlerově hlavním stanu v Rastenburgu (Východní Prusko). Spiklenci chtěli nejen zabít Hitlera, ale rovněž provést vojenský puč, odstavit od moci SS a uzavřít mír se západními Spojenci. Při výbuchu bylo 6 mrtvých, ale Hitler byl pouze zraněn (zachránil ho těžký dubový stůl, pod nímž bomba vybuchla). Následovaly represe, při nichž byli skuteční i domnělí spiklenci zavražděni (některé odsoudil lidový soud v čele se soudcem Rolandem Freislerem). Rommel byl donucen spáchat sebevraždu (nebyl přímo do spiknutí zapleten, věděl však o něm a nepověděl...).

postup spojenců na západní frontě - postup byl velmi rychlý a již v srpnu 1944 vstoupili Spojenci do Paříže. Již před vstupem Spojenců vypuklo v Paříži povstání. Poté vstoupili do Paříže Američané a jednotky generála de Gaulla. V říjnu 1944 dobyli Spojenci první německé město, ležící na západ od Rýna - Aachen (Cáchy).

prosinec 1944 - německá ofenzíva v Ardenách. Němci se vzchopili k poslednímu úderu ve 2SV a zahájili překvapivý protiútok. Nakonec však byli poraženi a vyčerpali zde svoje poslední zálohy. V bitvě v Ardenách padlo 80 000 Američanů a 100 000 Němců!

březen 1945 (6.3.) - Spojenci překročili Rýn (most u Remagen).

II. Itálie

- **1944 (leden-květen) - 4 bitvy o Monte Cassino** (benediktýnský klášter). Během bojů byl klášter prakticky zničen. Nakonec Spojenci Monte Cassino dobyli (závěrečný útok vedli Poláci).
- leden 1945 - na Mussoliniho rozkaz byl hrabě Ciano (bývalý ministr zahraničí) odsouzen k smrti a zastřelen.
- duben 1945 (28.4.) - **Mussolini zastřelen.** Mussoliniho chytli (spolu s jeho milenkou) italští partyzáni, když se pokoušel uprchnout do Švýcarska (chycen v Giulino di Mezzegra u jezera Como). Byl zastřelen a pověšen na náměstí v Miláně spolu se svými přívrženci.

III. Východní fronta

- V lednu 1944 se Sovětům podařilo, po 900 dnech, prolomit blokádu Leningradu.
- březen 1944 - začala velká sovětská jarní ofenzíva. Rudá armáda obsadila celou Ukrajinu a dostala se až ke Karpatům.
- březen 1944 - **německá okupace Maďarska.** Němci tím reagovali na postup Rudé armády. Horthy byl donucen dodatečně vyslovit souhlas s okupací. Následovaly deportace maďarských židů (viz holocaust).
- srpen 1944 - **státní převrat v Rumunsku.** Maršál Antonescu byl na rozkaz krále zatčen a Rumunsko přešlo na stranu Spojenců.
- srpen-říjen 1944 - **Varšavské povstání.** Varšava povstala proti Němcům. Velitelem povstání byl generál Bór-Komorowski. Sověti už byli na předměstí, ale Polákům nepomohli a nechali je vykrvácet, protože povstalci byli podporováni londýnskou exilovou vládou. Povstání bylo Němci brutálně potlačeno. Zavražděno bylo asi 200000 lidí (především civilistů), Varšava byla srovnána se zemí.

- říjen 1944 - **Finsko vypovědělo válku Německu!** Už v září 1944 Finové zastavili boje proti SSSR. V říjnu také vojska Rudé armády a maršála Tita **osvobodila Bělehrad**.
- leden 1945 - **viselsko-oderská operace**. Sověti se během této ofenzívy dostali od Visly až k Odře. Obsadili celé Polsko, odřízli Východní Prusko od zbytku Německa a dostali se na 60 kilometrů od Berlína.
- únor 1945 - **Sověti** po dvouměsíčním obléhání **dobyli Budapešť**.
- V dubnu 1945 byla dobyta Bratislava, Vídeň a Královec (Königsberg).
- **únor 1945 (4.2.-11.2.) - Jaltská konference** (Krym, dnes Ukrajina). **Druhá konference Velké trojky**. Opět se tu sešli Roosevelt, Stalin a Churchill. Konference formulovala hlavní zásady poválečné politiky Spojenců:
  - Německo i Rakousko budou rozděleny na 4 okupační zóny (4. dostali Francouzi, prosadil Churchill).
  - Německo bude demilitarizováno a denacifikováno, váleční zločinci budou potrestáni.
  - Posunutí Polska - území východně od Curzonovy linie si Stalin ponechal. Polsko bude odškodněno územím na západě, na úkor Německa (ústupek Stalinovi).
  - SSSR se zavázal, že do 3 měsíců po skončení války v Evropě vstoupí do války s Japonskem a dostane za to Jižní Sachalin a Kurily.
  - Spojenci souhlasili, že SSSR bude mít v OSN 3 hlasy! (nepochopitelný ústupek Stalinovi). Zakládajícími státy OSN byly SSSR, a dále Ukrajina a Bělorusko jako „samostatné republiky“. Po rozpadu SSSR v roce 1991 přešlo členství SSSR automaticky na Rusko, tudíž i Rusko je dnes považováno za zakládajícího člena OSN. Celkově k Jaltě: Na Jaltě se moc nebral ohled na Churchilla, rozhodovali hlavně Stalin a Roosevelt (což vyplývalo z válečné situace). Roosevelt byl už ovšem nemocný (zemřel v dubnu 1945). **Ve svém důsledku znamenala Jalta rozdělení poválečné Evropy**. Stalin po válce nedodržel svoje sliby a ve střední a jihovýchodní Evropě vybudoval systém satelitních států.
- duben 1945 (25. 4.) - sovětská a americká vojska se setkala na Labi (u Torgau -v Sasku, jižně od Berlína).
- květen 1945 - **Berlín dobyt Rudou armádou** (2.5. zavlála nad Reichstagem sovětská vlajka). Sovětský útok na město začal v dubnu. Hitler spáchal sebevraždu 30.4. (s Evou Braunovou, zemřel dva dny po Mussolinim). Hitlerovým nástupcem se stal viceadmirál Karl Dönitz.
- Josef Goebbels spáchal sebevraždu 1.5.1945 s celou svojí rodinou. Hermann Göring padl do zajetí. Byl odsouzen k smrti v Norimberském procesu, popravě se vyhnul sebevraždou. Heinrich Himmler padl rovněž do zajetí, kde spáchal sebevraždu.
- **7. 5. 1945** - Němci podepsali bezpodmínečnou kapitulaci v Remeši. Za Němce ji podepsal generálplukovník Alfred Jodl. Kapitulace vstoupila v platnost **8. 5. 1945 -konec druhé světové války v Evropě**.
- Kapitulace vstoupila v platnost ve 23:01 SEČ, v SSSR už tedy bylo 9.5. (0:01)! Navíc Sověti si vymínili, že Němci podepsali kapitulaci ještě jednou 9.5. v Berlíně. V Berlíně to za Němce podepsal polní maršál Wilhelm Keitel. Proto Sověti slaví „Den vítězství“ 9.5.
- **červenec-srpen 1945 (17.7.-2.8.1945) - konference v Postupimi** (Potsdam, u Berlína, dnes hlavní město spolkové země Brandenburg). **Třetí a poslední konference Velké**

trojky. Účastnili se jí Stalin, Truman (nový americký prezident, Roosevelt zemřel v dubnu 1945) a Churchill/Attlee (Churchill totiž prohrál volby, a tak ho během konference vystřídal nový britský labouristický premiér Clement Attlee). Konference v zásadě potvrdila ujednání z Jalty. Byly upřesněny nové německé hranice - nové hranice Polska a Německa budou na Odře a Nise, Východní Prusko bude rozděleno mezi Polsko a SSSR. Dále byl odsouhlasen odsun Němců z Polska, Československa a Maďarska.

B) Tichomoří

- Od Guadalcanalu (konec bojů v únoru 1943) Američané podnikali „žabí skoky z ostrova na ostrov“. Nejtěžší boje se vedly kolem Filipín. V červnu 1944 proběhla velká námořní bitva ve Filipínském moři. Japonci v ní ztratili 3 letadlové lodě, Američané žádnou.
- říjen 1944 (24.-26.10.) - **bitva u Leyte**. Leyte je název jednoho filipínského ostrova a zároveň zálivu u tohoto ostrova, kde proběhla bitva. **Největší námořní bitva všech dob!** Japonci ztratili 4 letadlové lodě + 3 bitevní lodě (+ 9 křižníků a 14 torpédoorců), Američané jednu letadlovou a 2 eskortní letadlové lodě (+ 3 torpédoorce). Těžká porážka Japonska, ze které už se japonské námořnictvo nevzpamatovalo. V bitvě u Leyte použili Japonci poprvé sebevražedné letouny - kamikadze.
- duben-červen 1945 - **Okinawa**. Okinawa je největší ostrov souostroví Rjúkjú (Nansei), které leží mezi Taiwanem a Japonskem. Američané nakonec po těžkých bojích ostrov dobyli, ale měli poměrně velké ztráty.
- Na Okinawě padlo 100000 Japonců a 12500 Američanů, což byl pro Japonce relativně velmi příznivý poměr (ve srovnání s jinými boji). Japonci kladli fanatický odpor a jejich kamikadze potopily spoustu lodí. Celkově přišli Američané na Okinawě o 26 lodí, dalších 262 (!) bylo poškozeno. Japonci tu ale ztratili největší bitevní loď na světě, Jamato, která byla potopena 7.4.1945. Dobytí Okinawy umožnilo Američanům vybudovat zde základny pro plánovaný útok na Japonsko. Invaze do Japonska byla plánována na roky 1945-1946, ale atomové bomby nakonec válku zkrátily a invaze se nekonala.
- **Atomové bomby a vstup SSSR do války - srpen 1945:** v říjnu 1939 napsal Albert Einstein (německý fyzik židovského původu, který emigroval do USA) dopis Rooseveltovi, ve kterém ho varoval, že by Němci mohli vyvinout jadernou zbraň → v roce 1941 zahájili Američané **projekt Manhattan** - vývoj jaderné zbraně. Hlavním konstruktérem jaderné zbraně byl Julius Robert **Oppenheimer**. Středisko výzkumu bylo v Los Alamos (Nové Mexiko). Na projektu Manhattan pracovalo 20 000 vědců a techniků. První pokusný jaderný výbuch byl proveden u města Alamogordo v Novém Mexiku. Síla výbuchu vědce překvapila - výbuch vyrazil všechna okna v okruhu 200 kilometrů! Julius Robert Oppenheimer (1904-1967) byl později v 50. letech odstaven od jaderného výzkumu, protože byl podezírán ze spolupráce se Sověty (spolupráce mu ovšem nebyla dokázána).
  - 6. 8. 1945 - **Hirošima**. První atomovou bombu svrhlo letadlo Enola Gay, které startovalo z Marian. Bomba se jmenovala Little Boy („Chlapeček“) a byla uranová. Okamžitě bylo zabito 60000-80000 lidí.
  - 8. 8. 1945 - přesně 3 měsíce po kapitulaci Německa (v souladu s dohodou z Jalty, ale v rozporu se sovětsko-japonskou smlouvou o neútočení!) **vyhlásil SSSR válku Japonsku** a sovětská vojska vtrhla do Mandžuska.
  - 9. 8. 1945 - **Nagasaki**. Původně měla být bombardována Kokura, ale bylo špatné počasí, tak bombu shodili na náhradní cíl, Nagasaki (viz film „Knoflíkáři“). Tato bomba se jmenovala Fat Man („Tloušťák“), byla plutoniová a mnohem silnější než ta první, ale zahynulo méně lidí (okamžitě asi 40000),

protože v Nagasaki je kopcovitý terén. V Hirošimě i Nagasaki zemřelo spousta lidí dlouho po výbuchu (na nemoci z ozáření, nádory, dědičné vady apod.), přesný počet obětí není znám.

Konec druhé světové války

- 14. 8. 1945 - japonský císař Hirohito vyhlásil v rozhlase kapitulaci Japonska a ukončení války.
- Kapitulace byla v zásadě bezpodmínečná, jen jednu japonskou podmínku nakonec Američané splnili - nesvrhli japonského císaře. Hirohito vládl 62 let a zemřel v roce 1989 ve věku 87 let.
- **2. 9. 1945 - podepsána kapitulace Japonska, definitivní konec druhé světové války!** Kapitulace byla podepsána na palubě křižníku Missouri v Tokijském zálivu. Za USA podepsal kapitulaci generál Douglas MacArthur.

11) Výsledky druhé světové války

A) Bezprostřední výsledky

- **55 milionů mrtvých** (odhad - Kronika lidstva). Největší absolutní ztráty měl SSSR (21 milionů), dále Čína (12 milionů), Polsko (6 milionů), Německo (5 milionů). Největší ztráty vzhledem k počtu obyvatelstva mělo Bělorusko (¼ obyvatelstva) a Polsko. Většina mrtvých byli civilisté!
- Encyklopedie moderní historie udává odhad 50-60 milionů mrtvých, z toho přímo na bojištích padlo 15-20 milionů.
- **hlavní poražení:**
  - **Německo** - ztratilo spoustu území ve prospěch Polska (hranice na Odře a Nise, část Východního Pruska) a SSSR (část Východního Pruska). Německo (a rovněž Rakousko) bylo rozděleno na 4 okupační zóny, na 4 zóny byla rozdělena i hlavní města - Berlín a Vídeň. Zóny byly spravovány Spojenci (SSSR, USA, VB, Francie).
  - **Japonsko** - ztráta území: Japonci museli vyklidit všechna území, získaná ve 2SV, Čínu (včetně Mandžuska), a dále Koreu (osvobozena Sověty a Američany, poté rozdělena), Taiwan (Formosa - připadl Číně), jižní Sachalin a Kurily (připojeno k SSSR) a ostrovy v Tichomoří (ty bývalé, které zabralo Japonsko po 1 SV Německu, zabraly po 2SV USA). Japonsko bylo dále okupováno USA. Císař Hirohito zůstal na trůně, ale Japonsko se stalo konstituční monarchií a podle nové ústavy již císař nebyl bohem.
  - Na rozdíl od 1SV nebyly nakonec s Japonskem a Německem uzavřeny mírové smlouvy. Důvodem byly rozpory Spojenců.
- **Potrestání válečných zločinců**
  - listopad 1945-říjen 1946 - **Norimberský proces**. Soudili zde zástupci 4 vítězných mocností. 12 nacistických pohlavárů (německých a rakouských) bylo odsouzeno k trestu smrti. Popraveno bylo jen 10 lidí, protože Hermann Göring (říšský maršál) se popravě vyhnul sebevraždou a Martin Bormann (vůdce tajemník) byl odsouzen v nepřítomnosti a nebyl nikdy dopaden. Nejvýznamnějším popraveným tak byl Joachim von Ribbentrop, ministr zahraničí Německa. Další byli odsouzeni do vězení, 3 obžalovaní byli osvobozeni.
  - Celkem bylo souzeno 24 lidí, z toho Martin Bormann v nepřítomnosti. Robert Ley (vedoucí Německé pracovní fronty) spáchal sebevraždu v průběhu procesu, líčení proti průmyslníku Gustavu Kruppovi von Bohlen bylo pro jeho onemocnění přerušeno. Konec líčení se tedy dočkal 22 obžalovaných, z toho jeden

v nepřítomnosti. Göring spáchal sebevraždu až poté, co byl odsouzen k trestu smrti. Popraveno bylo těchto 10 odsouzených: Joachim von Ribbentrop, Wilhelm Keitel (generál polní maršál, podepsal druhou kapitulaci Německa v Berlíně), Alfred Jodl (generálplukovník, podepsal kapitulaci Německa v Remeši), Alfred Rosenberg (říšský ministr pro okupovaná východní území), Ernst Kaltenbrunner (nástupce Heydricha ve funkci vedoucího úřadu RSHA - Hlavní úřad říšské bezpečnosti), Wilhelm Frick (bývalý ministr vnitra a jeden ze tří nacistů v první Hitlerově koaliční vládě, za války říšský protektor v Čechách a na Moravě), Julius Streicher (vydavatel časopisu Stürmer), Fritz Sauckel (zplnomocněnec pro pracovní nasazení), Hans Frank (generální guvernér Polska) a Arthur Seyss-Inquart (podílel se na anšlusu Rakouska, poté říšský komisař pro Holandsko). Dále padly 3 tresty doživotního vězení - Rudolf Hess (bývalý Hitlerův stranický zástupce), Walter Funk (říšský ministr hospodářství) a Erich Raeder (admirál). 4 nacisté dostali nižší tresty vězení: Baldur von Schirach (vůdce říšské mládeže, 20 let), Albert Speer (říšský ministr, 20 let), Konstantin von Neurath (bývalý ministr zahraničí a později první říšský protektor v Protektorátu Čechy a Morava, 15 let), a Karl Dönitz (viceadmirál a po Hitlerově sebevraždě říšský prezident, 10 let). 3 lidé byli osvobozeni - Hans Fritzsche (vedoucí říšského rozhlasu), Franz von Papen (bývalý říšský kancléř, později velvyslanec) a Hjalmar Schacht (prezident říšské banky). Nejdéle seděl Rudolf Hess, který dostal doživotí. V roce 1987 spáchal ve věznici Spandau, kde byl vězněn od roku 1946, ve věku 93 let sebevraždu. Právní základ norimberského rozsudku je ovšem sporný, neboť nacisté byli odsouzeni podle norem mezinárodního práva, které se staly normami až poté, co je porušili nacisté. Nacisté byli odsouzeni za zločiny proti míru, válečné zločiny, zločiny proti lidskosti a spiknutí proti míru.

- Soud dále soudil nacistické organizace jako celek. Označil SS, SD, gestapo a vedení NSDAP za zločinecké organizace, naopak říšský kabinet, generální štáb a vrchní velení wehrmachtu bylo osvobozeno.
- červen 1946-listopad 1948 - **Tokijské procesy**. Obdoba Norimberského procesu pro japonské válečné zločince. Byli souzeni nejvyšší představitelé Japonska, s výjimkou císaře. Padlo 7 rozsudků smrti (mj. bývalý premiér Tódžó) a 14 doživotních trestů.
- Mimo tyto hlavní procesy byla vedena řada dalších procesů proti válečným zločincům v mnoha zemích. Popraveni byli například Pierre Laval (bývalý předseda vlády vichystické Francie), Vidkun Quisling (norský premiér), Jozef Tiso (prezident Slovenska).

B) Dlouhodobé důsledky

Hlavními vítězi 2SV se staly SSSR a USA. Tyto dvě supervelmoci si rozdělily svět. Naopak význam Evropy po 2SV upadl. VB a Francie sice válku vyhrály, ale byly oslabeny a staly se velmocemi 2. řádu. Německo a Japonsko byly okupovány, vojensky se staly naprosto bezvýznamnými. Evropa byla rozdělena („železná opona“) a vypukla studená válka, která trvala přibližně do roku 1989 (za její konec se obvykle považuje pád Berlínské zdi 9. 11. 1989).

Založení OSN

OSN byla založena na zasedání v červnu 1945 (26. 6.) v San Francisku, kde byla podepsána Charta OSN. Zakládajících států bylo 51 (včetně Československa). Nejdůležitějším orgánem OSN se stala Rada Bezpečnosti, jejichž 5 stálých členů (hlavních vítězů války a později oficiálních jaderných velmocí) má právo veta.